

Somalialaistaustaiset nuoret nimistönkäyttäjinä Itä-Helsingissä

TERHI AINIALA JA MIA HALONEN

Tämän artikkelin keskiössä on Itä-Helsingissä asuvien somalialaistaustaisten nuorten käyttämä somalinkielinen paikannimistö. Selvitämme, millaisia somalinkielisiä paikannimiä nämä nuoret omassa asuinympäristössään käyttävät ja millaisia käsityksiä ja havaintoja heillä näistä nimistä ja niiden käytöstä on. Esitämme myös huomioita suomalaistaustaisten käsityksistä ja havainnoista näitä somalinkielisiä nimiä kohtaan.

1 Tutkimusasetelma ja -aineisto

Kymmenesosa helsinkiläisistä on ulkomaalaistaustaisia, ja heistä iso osa on somalialaistaustaisia. Vuonna 2008 somali oli Helsingissä viidenneksi puhutuin kieli (0,9 %) suomen (85,0 %), ruotsin (6,1 %), venäjän (2,1 %) ja viron (1,0 %) jälkeen. Suurin osa Helsingin ulkomaalaistaustaisesta väestöstä asuu Itä-Helsingissä. (Helsingin ulkomalaisväestö vuonna 2008: 7, 14.)

Tutkimuksemme aineistona käytämme suomenkielisiä haastatteluaineistoja. Emme tee kvantitatiivista analyysiä käytetystä nimistöstä, vaan kuvaamme joidenkin havainnollisten ja tyyppillisten esimerkkien avulla somalinkielisten paikannimien käyttöön liitettyjä merkityksiä ja mielteitä. Käsittelemme myös muutamia suomenkielisiä paikannimiä silloin, kun nimi selvästi kytkeytyy somalialaistaustaisiin.

Tutkimuksemme sijoittuu ensisijaisesti sosio-onomastiikan eli nimien käytön ja variaation tutkimuksen (Ainiala, Saarelma & Sjöblom 2008: 75–77) ja kansanlingvistiikan (esim. Vaattovaara 2009: 26–33) kentälle. Täsmällisemmin määriteltynä kutsumme tutkimustamme *kansanonomastiseksi*; kansanonomastiikkaa voidaan pitää sekä sosio-onomastiikan että kansanlingvistiikan osana. Kansanonomastiikalla tarkoitamme maallikoiden nimiä ja nimistönkäyttöä koskevien käsitysten ja havaintojen tutkimista; termi rinnastuu siis kansanlingvistiikkaan ja kansandialektologiaan (esim. Vaattovaara 2009: 27). Niedzelski ja Preston (2000: 302–314) jakavat maallikoiden kieltä koskevan puheen kahtia. Sama malli sopii maallikoiden nimiä koskevan puheen analyysiinkin: toisaalta maallikot puhuvat nimistä ja nimielementeistä (metakieli 1) ja toisaalta nimienkäytöstä ja nimenkäyttäjiin liittyvistä uskomuksista (metakieli 2).

Kansanonomastiikka-termiä ei tietääksemme ole nimistöntutkimuksessa tai kansanlingvistiikassa aiemmin käytetty. Nimistöntutkimuksen saralla on kyllä selvitetty esimerkiksi paikannimiin kohdistuvia asenteita ja suhtautumista erilaisiin (ennen kaikkea virallisiin) paikannimiin (Ainiala ym. 2008: 154–155) ja maallikoiden henkilönnimiin liittämiä stereotyyppioita (esim. Heinonen 2008). Tällaisia tutkimuksia voi pitää kansanonomastisina. Jo vanhastaan nimistöntutkimuksessa on kuitenkin puhuttu *kansanetymologioista*, joilla on tarkoitettu maallikoiden ennen kaikkea leksikaalisesti läpinäkyvättömille paikannimille antamia selityksiä (Ainiala ym. 2008: 35; Kiviniemi, Pitkänen & Zilliacus 1974: 18). Kansanetymologioita voikin pitää yhtenä kansanonomastiikan alalajina. Kenties kansanetymologian merkitystä osana kansanonomastiikkaa kannattaisi laventaa: kansanetymologioissa kyse olisi ylipäänsä maallikoiden nimien alkuperää koskevista tulkinnoista eikä vain hämärtyneiden nimien tulkinnoista.

Valitsemamme tutkimusmenetelmät soveltuvat nähdäksemme hyvin nimistöhaastattelujen analysointiin. Tähän on kaksi keskeistä syytä. Ensimmäinen on se, että haastattelujen avulla ei yleensä päästä selvittämään sitä, mitä nimistöä haastateltavat spontaanisti käyttävät (Ainiala & Lappalainen 2010). Sen sijaan haastattelut tarjoavat erinomaisen aineiston tutkia nimiä ja niiden käyttöön liitettyjä käsityksiä ja havaintoja; haastattelututkimuksen voi nähdä myös retrospektiivisena etnografiana (vrt. Tolonen & Palmu 2007; Mietola 2007), jossa nimistönkäyttäjät itse asettuvat analysoimaan kielenkäyttöään. Toiseksi pystytään tarkastelemaan nimistöhaastatteluja metodologisesti ja pohtimaan, millaista nimiaineistoa haastateltaessa saadaan ja voidaan saada talteen (haastatteluista tutkimusmenetelmä ks. Ruusuvoori & Tiittula 2005; Ruusuvoori, Nikander & Hyvärinen toim. 2010).

Aineistomme avulla voidaan siis tarkastella nimistöhaastattelujen tavoitteita ja tuloksia. Nimistöhaastatteluja on ylipäänsä vuosikymmenten aikana – 1800-luvun lopulta alkaen ja laajamittaisesti 1960–70-luvuilla – tehty tuhansittain, ja päämääränä on ollut paikannimien tallentaminen taustatietoineen rajalliselta alueelta (Ainiala ym. 2008: 43–48). Melko vähän huomiota on kiinnitetty siihen, millaisia haastattelutilanteita nämä ns. nimestyshaastattelut ovat olleet (ks. kuitenkin Ainiala 2001: 8–12; Olin 1993). Aineistomme haastattelut poikkeavat jossain määrin perinteisistä nimestyshaastatteluista, sillä haastatteluissa on kysytty laajemmin haastateltavien asuinympäristöstä ja sen merkityksistä kuin vain yksittäisistä nimistä ja niiden kohteista. Haastattelut on myös nauhoitettu ja haastateltavia on yleensä ollut yhtä enemmän. (Tarkemmin näistä haastatteluista ks. Ainiala & Vuolteenaho 2005: 379–380 ja myöhemmin tässä artikkelissa.) Eri-ikäisten nimestyshaastattelujen tavoitteissa ja tuloksissa on kuitenkin myös paljon yhteistä.

Tutkimus liittyy Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen hankkeeseen Nimimaisen muutos Helsingin sosiolingvistisesti moninaistuvissa kaupunginosissa¹ ja Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen ja Helsingin yliopiston suomen kielen, suomalais-ugrilaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitoksen hankkeeseen ”Helsingin suomea: monimuotoisuus, sosiaalinen identiteetti ja kielelliset asenteet kaupun-

1. Hankkeessa on valmistunut muun muassa Tiina Likin sosiaalipsykologian pro gradu -tutkielma Vuosaaressa asuvien somalialaistaustaisten identiteetistä (Likki 2008).

kiympäristössä”. (Hankkeista tarkemmin ks. esim. Ainiala & Lappalainen 2010.) Tutkimus jatkaa ennen kaikkea sitä Helsingin nykyisen kielimaiseman tutkimusta, jossa paikannimistön avulla tarkastellaan helsinkiläisten monimuotoista puhetta ja sen variaatiota (ks. esim. Ainiala & Vuolteenaho 2005). Tätä aiemmin on selvitetty esimerkiksi sitä, miten nykyhelsinkiläiset puhuvat omasta kotikaupungistaan (Ainiala & Lappalainen 2010).

Tutkimuksemme osallistuu myös keskusteluun maahanmuuttajataustaisten asukkaiden käyttämästä paikannimistöstä. Tällaista tutkimusta on sosio-onomastiikan parissa tehty vasta vähän. Anu Reponen (2005) on tutkinut Helsingin venäjänkielisten käyttämää nimistöä. Tekeillä olevassa väitöskirjatyössään hän tarkastelee lähinnä itä-helsinkiläisten venäjänkielisten nimistön käytön ja identiteetin suhdetta. Eini Mäkinen (2009) on kandidaatintutkielmassaan selvittänyt kahden venäjänkielisen nuoren nimistön muodostusta ja käyttöä. Ruotsissa Maria Löfdahl ja Lena Wenner (2010) ovat tarkastelleet Göteborgin ulkomaalaistaustaisten lasten ja nuorten nimistönkäyttöä. Italiassa Mari D’Agostino ja Giuseppe Paternostro (2009) ovat puolestaan tutkineet Palermossa asuvien ulkomaalaistaustaisten nimistön käyttöä ja eri kielten kohtaamista nimistössä.

Pääaineistonamme on kaksi Nimimaiseman muutos -hankkeessa tehtyä haastattelua, joissa haastateltavina on yhteensä viisi 12–17-vuotiasta Itä-Helsingin Vuosaaren asuvaa somalialaistaustaista nuorta.² Toisessa näistä haastateltavina on kaksi poikaa, 15-vuotias Guled³ ja 13-vuotias Moha. He asuvat Vuosaaren keskustassa, lähellä muun muassa Vuosaaren metroasemaa ja kauppakeskus Columbusta. Toisessa haastattelussa haastateltavina ovat tytöt: 17-vuotias Daha, 17-vuotias Amal ja 12-vuotias Siman. He asuvat Vuosaaren Meri-Rastilassa. Haastatellut nuoret ovat joko syntyneet Suomessa (Moha, Siman) tai muuttaneet Suomeen vanhempiensa kanssa alle 10-vuotiaana (Guled 9-vuotiaana, Daha 7-vuotiaana, Amal 6-vuotiaana). Kaikki haastatellut ovat siis (ainakin) kaksikielisiä somalin- ja suomenkielisiä helsinkiläisiä.

Tukiaineistona käytämme sekä aikuisten somalialaistaustaisten että suomalaistaustaisten vuosaarelaisten Nimimaiseman muutos -hankkeessa vuonna 2008 tehtyjä haastatteluja. Aikuisia 22–39-vuotiaita somalialaistaustaisia haastateltavia on ollut viisi.⁴ Suomalaistaustaisia, sekä syntyperäisiä helsinkiläisiä että muualta Suomesta muuttaneita, 17–70-vuotiaita mies- ja naishaastateltavia on ollut yhteensä 35. Haastattelut on tehty vuosina 2004–2008. Kaikki hankkeen haastattelut ovat olleet teemahaastatteluja (ks. Hirsjärvi & Hurme 2004; Tiittula & Ruusuvuori 2005: 11), useimmiten ryhmä-, joskus myös yksilöhaastatteluja. Kyselyrunгон teemoina ovat haastateltavien henkilöhistoria, yleinen tieto Helsingin paikannimistä, oma asuinalue, liikkuminen kaupunkialueella, mielikuvat ja näkemykset eri kaupunginosista sekä erilaiset paikannimet ja niiden käyttötilanteet. Haastattelut ovat kestäneet keskimäärin tunnin. Ne on ääninauhoitettu ja myöhemmin litteroitu. Kaikki haastattelut on tehty suomeksi.⁵

2. Emme ole itse toimineet haastattelijoina.

3. Haastateltavien nimet on muutettu.

4. Kaksi naishaastateltavaa ovat 33- ja 34-vuotiaita, mieshaastateltavat 22-, 30- ja 39-vuotiaita.

5. Tuloksena olisi saattanut olla erilaista nimistöä, jos somalialaistaustaisten haastattelut olisi tehty somaliksi. Tätä emme kuitenkaan voi arvioida, koska vertailuaineistoa ei ole. Suomessa ruotsiksi teh-

Tutkimamme somalialaistaustaiset nuoret käyttävät haastatteluissa pääasiassa samaa paikannimistöä kuin alueen muutkin nuoret. Käytössä on sekä virallisia (esim. *Herttoniemi*, *Kontula*) että epävirallisia (esim. *Itis* 'Itäkeskus', *Vuokki* 'Vuosaari') nimiä. Nimiä käytetään haastatteluissa sekä metalingvistisesti että spontaanisti esimerkiksi eri kaupunginosista puhuttaessa. Aineistomme ei tämän "yhteisen" nimistön osalta paljasta mainittavia eroja suomalais- ja somalialaistaustaisten nuorten välillä.

2 Myyttinen itä

Kuten useissa maailman (suur)kaupungeissa, myös Helsingissä sosioekonomiset erot noudattavat melko tarkasti maantieteellistä lännen ja idän rajaa. Tulot ovat idässä länttä matalammat, samoin idässä on enemmän erilaisia tuetun asumisen muotoja ja vuokra-asumista. Idässä asutaan melko tiheästi, siellä on läntistä⁶ kaupunkia enemmän maahanmuuttajia, työttömyysaste on länttä korkeampi ja erityyppisiä sosiaalisia ongelmia on hiukan länttä enemmän. (Helsingin kaupungin tilastollinen vuosikirja 2009.) Etenkin sosiaalisten ongelmien kohdalla on kuitenkin syytä olla varovainen suorien johtopäätösten tekemisessä. Tiheämmin asutuilla alueilla ongelmia on yleensä enemmän kuin väljemmin asutussa "Lännessä", jossa ongelmat taajemman pientalo-asumisen myötä leviävät yksinkertaisesti laajemmalle alueelle. Myös Helsingin muslimiväestöä keskittyy itään muun muassa vuokratulojen runsauden vuoksi; ei siksi, että muslimit erityisesti haluaisivat asua vuokra-asunnoissa kerrostaloissa, vaan koska tiukan islamin tulkinnan mukaan koron maksaminen on kiellettyä. Näin lainaa vaativan omistusasunnon hankkiminen on taloudellisesti useimmiten mahdotonta myös hyvin työllistyneille muslimeille. (Ks. Virtanen & Vilkkama 2008: esim. 146.)

Osa niin sanotuista ongelmista kuuluu myös "Idän" – ja maailman "Itien" – imagoon ja myyttiin, diskurssiin, joka on luotu "idän" ympärille. (Ks. esim. Irvine & Gal 2000; Said 2007 [2003].) Tilastofaktojen kanssa käsi kädessä kulkee myös idän prestiisi populaari- ja alakulttuurien edelläkävijänä, mikä näkyy esimerkiksi rap-artistien itähelsinkiläisenä tiivistymänä. Vaikka räp on levinnyt jo läpi Suomen ja tekijöitä on ollut eri puolilta Suomea ja Helsingin lähiöitä (ks. esim. Kalliokoski 2006; Westinen 2007, tekeillä), 2000-luvulla esimerkiksi poliittisesti kanta-aottavan räpin keskus oli jälleen idässä.

Itä-Helsinki on paljolti myyttinen käsite tai konstruktio, joka on tunnettu paitsi Helsingissä myös muualla Suomessa. Sen ulkopuolella asuvat usein halveksivat, pel-

dyt ruotsinkielisten haastattelut osoittavat, että ruotsinkieliset esittelevät paljon suomenkielisiä nimiä, vaikka ruotsinkielisetkin nimet olisivat olemassa (Zilliacus 1980: 338; Vidberg 2009: 50–57). Ruotsin kieli ei kuitenkaan ikänsä ja asemansa vuoksi sovi tutkimuksemme paralleeliksi. Ehkä parempi vertailukohde ovat venäjänkieliset. Venäjänkieliset käyttävät venäjäksi tehdyissä nimistöhaastatteluissa useammin suomenkielisiä nimiä tai mukailtuja variantteja; nimien kääntäminen suomesta venäjään on harvinaista (Reponen 2005: 155–159). Näiden tietojen valossa ei ole syytä uskoa, että somaliksi tehdyissä haastatteluissa olisi saatu ainakaan merkittävästi enemmän somalinkielistä nimistöä.

6. "Länteen" – kuten "Itäänkin" tietysti – on syytä suhtautua erilaisia asioita kimputtavana käsitteenä. Molemmat ovat todellisuudessa erittäin monimuotoisia alueita, joiden sisällä on keskenään hyvin erilaisia alueita.

käävät tai sitten ihannoivat sitä, asukkaat itse taas puolustavat aluetta ja demystifioivat sitä. Vaihtoehtoisesti myyttiä voidaan myös yleästi ylläpitää: jännittävä, hiukan pelottava ”Itä” on suurkaupungin merkki. Haastattelu- ja muiden aineistojen perusteella Itä-Helsingin asukkailla on joka tapauksessa vahva kotiseutuidentiteetti – osin omaehtoisesti, osin reaktiona muiden ennakkoluuloihin ja uskomuksiin.

3 Mogadishun tie

Vuosaaren ja todennäköisesti koko Helsingin ja Suomenkin tunnetuimmat somalialaistaustaiset paikannimet ovat *Mogadishu* ja *Mogadishu Avenue*. Nimet eivät ole syntyneet somalialaistaustaisen väestön parissa, vaan ovat valtaväestön eli alueen suomalaistaustaisten käyttöön ottamia. Ne ovat yhä myös suomalaistaustaisten käyttämiä eivätkä siis kuulu yksinomaan somalialaistaustaisten kieleen.

Molemmat nimet ovat syntyneet 1990-luvulla, aikana, jolloin ensimmäiset n. 6 000 somalipakolaista tuli Suomeen ja joista iso osa asutettiin Helsinkiin (Alitolppa-Niitamo 2000: 43) ja siellä edelleen Meri-Rastilaan ja ennen kaikkea Meri-Rastilan tien kaupungin vuokra-asuntoihin. *Mogadishu Avenue* tarkoitti Meri-Rastilan tietä ja *Mogadishu* Meri-Rastilaa. (Paunonen 2000 s. v. *Mogadishu, Mogadishu Avenue*.) Meri-Rastilan tie on Vuosaarella Meri-Rastilan alueen halki johtava tie ja Meri-Rastila puolestaan vuodesta 1989 alkaen rakennettu, vuokra-asuntovaltainen Vuosaaren alue (Vuolteenaho, Ainiala & Wihuri 2007: 19–21). Meri-Rastilan tie ja Meri-Rastila saivat valtaväestön suussa maahanmuuttajien mukaan näiden entisen kotimaan pääkaupunkiin viittaavat nimensä.

Mogadishu Avenue ja *Mogadishu* luokitellaan paikanniminä vertaileviksi siirrynnäiksi. Kyseessä on jo nimetyn paikan mukaan annettu metaforinen vertailunimi (Ainiala ym. 2008: 104). Vastaavia nimiä esiintyy myös perinnäisessä paikannimistösämme, kuten maaseudun lukuisat *Siperiat*, *Amerikat* ja muut todistavat. Nimityyppi on kansainvälinen. Meri-Rastilan nimissä motiivina on ollut tulijoiden kotimaa tai -alue, kuten monissa muissakin tämän kaltaisissa nimissä. Perinnäisessä nimistössä nimeäjinä ovat yleensä kuitenkin olleet tulijat itse; nimeämällä paikka entisen kotiseudun mukaan on haluttu tuoda muisto tästä uudelle asuinalueelle. Toisinaan nimen alkuun on liitetty pientä tai uutta merkitsevä määrite (*New York, Klein Amerika*). (Rentenaar 1996.)

Nimiä *Mogadishu* ja *Mogadishu Avenue* voi luonnehtia leimaaviksi ja asenteelliseksi, rasistisiksikin: vaikka ne ovat periaatteessa neutraaleja siirrynnäisiä, ne poimivat yhden vähemmistön taustan kuvaamaan koko aluetta, sen ”somalialaistumista”. (Rasismista monimutkaisena määrittelymekanismina ks. Rastas 2005a.) Nykyisissä suomalaisissa kaupunkiympäristöissä vertailevat siirrynnäiset ovat Meri-Rastilan nimien lailla usein asenteellisia ja halveksuviakin. Monet nimet viittaavat alueen asukkaisiin, mutta myös fyysiseen ympäristöön tai näihin molempiin (esim. *Bronx, G(h)etto, DDR*) (Ainiala & Vuolteenaho 2005: 388–390). Ulkomaalaistaustaisiin asukkaisiin viittaavien alueiden nimien esikuvat ovat usein Afrikassa, toisinaan myös Aasiassa. Slangipaikannimien koululaiskeruussa vuodelta 2003 (Ainiala 2006: 101) mainitaan muun muassa *Bangladesh* itähelsinkiläisen Kontulan nimenä. Samassa aineistossa Meri-Rastilan tie

tunnetaan myös nimellä *Mosambik street* (1 maininta vuosaarelaisesta koulusta) ja Meri-Rastila nimillä *Getto* ja *Nekrula* (kummastakin 1 maininta vuosaarelaisesta koulusta); jälkimmäinen ei tosin enää ole vertaileva siirrynnäinen, mutta vahvistaa alueen epävirallisiin nimiin ladatun asenteellisuuden.

Somalia on harvoin ollut länsimaissa vertailevien siirrynnäisten lähteenä. Joitain esimerkkejä olemme kuitenkin löytäneet. Alankomaissa Amsterdamissa erään kulttuuritalon viralliseksi nimeksi on annettu *Klein Somalië*, koska somalialaistaustaiset muodostavat alueen maahanmuuttajataustaisten asukkaiden suurimman ryhmän. Sama nimi – tosin epävirallisesti – on myös yhdellä Tilburgin kaupunginosalla. Jälkimmäisen nimeämisperusteesta ei ole tietoa. (Reinsma 2009.) Kööpenhaminassa puolestaan katu, Griffenfeldts gade, tunnetaan epävirallisesti nimellä *Lille Mogadishu*. Alueella asuu paljon maahanmuuttajataustaisia, mutta ei erityisen paljon somalialaistaustaisia. (Sandnes 2009.) Somalian ja sen pääkaupungin mukaan annetut nimet voisivat ainakin osittain johtua siitä, että somalialaiset ovat moniaalla saaneet muslimin prototyyppin leiman (ks. Halonen 2009a: 43). Tässä yhteydessä kannattaa huomata, että Helsingissä nimestä puuttuu pientä merkitsevä määräite, toisin kuin Alankomaiden ja Tanskan vastineista. (Tosin *Pikku Mogadishu* mainitaan meidänkin aineistossamme kerran, mistä hiukan myöhemmin.)

Meri-Rastilan nimet esiintyivät 1990-luvulla myös mediassa. Ensimmäisiä kertoja *Mogadishu Avenue* mainittiin vuonna 1997 Iltasanomissa, jossa uutisen otsikkona oli ”Kaupunki synnytti Mogadishu Avenuen” (Paunonen 2000 s. v. *Mogadishu Avenue*). Nimen tunnettuutta maanlaajuisesti lisäsi vuonna 2006 esitetty tv-sarja *Mogadishu Avenue*. Jari Tervon käsikirjoittamassa sarjassa kerrottiin maahanmuuttajien ja suomalaistaustaisten rinnakkainelosta vuokratilassa. Tv-sarja on myös haastattelemiemme nuorten tuntema, kuten myöhemmin osoitamme. Esiintyminen mediassa lisäsi epäilemättä nimien tuntemusta, todennäköisesti käyttökäkin.

Nimet ovat melko hyvin tunnettuja ja käytettyjäkin. Viitteitä nimien käytöstä saa slangipaikannimien koululaiskeruun aineistosta vuodelta 2003 (Ainiala 2006: 101). Oppilaiden kirjoittamissa vastauksissa *Mogadishu* mainitaan 8 kertaa Rastilan, Meri-Rastilan ja Vuosaaren alueita tarkoittavina. *Mogadishu Avenuesta* Meri-Rastilan tietä tarkoittavana on 11 mainintaa. Useimmat vastaukset ovat Vuosaaren alueen koulujen oppilailta, mutta osa on muualta kuin Itä-Helsingin kouluista.

Tiina Karbinin pro gradu -tutkielmassa on kyselylomakkeilla selvitetty Vuosaaren alueen slanginimien tuntemusta. Kyselyyn vastanneista vuosaarelaisnuorista liki puolet (18/39) ja aikuisista yli puolet (17/29) ilmoitti tuntevansa *Mogadishu Avenuen* Meri-Rastilan tien nimenä. Monet aikuisista nimen tunteneista vastaajista kommentoivat, etteivät itse käytä nimeä. (2005: 68, 70.) Nimimaiseman muutos -hankkeessa tehdyt suomalaistaustaisten haastattelut osoittavat myös, että nimi on melko hyvin tunnettu. 35 haastateltavasta 9 mainitsi nimen ilman, että haastattelija sitä kysyi.

Somalialaistaustaiset vuosaarelaiset näyttävät ottaneen nimet omaan käyttöönsä; Vuosaari näytään koettavan ”somalialaisena” paikkana. Seuraavassa vuosaarelaiset pojat vastaavat haastattelijan kysymykseen siitä, ovatko he vuosaarelaisia vai somalialaisia. Guled sanoo Vuosaaren olevan ”somalialainen mesta”, koska Vuosaarissa on niin paljon somalialaisia, ettei siellä asuessaan välttämättä edes tiedä olevansa Suomessa.

(1) Somalialainen mesta⁷

- 01 H: tulee et oottekste >vuosaarelais vai somalialaisii<
 02 Guled: me ollaan somalialaisia. ((maiskaus)) .mt koska tää,
 03 (0.3) me todetaan että **tää on somalialainen mesta:**.
 04 (0.5)
 05 Guled: kun me me [ollaan täällä Vuosaaressa.
 06 Moha: [*(--)*
 07 H: joo.
 08 (0.5)
 09 Guled: ku tää o paljon somalialaisia että:,
 10 (0.8)
 11 Guled: me ei edes tiedetä että me ollaan Helsingissä
 12 ja sit Suomes[sa.

4 Tunteiden Mogadishu

Vaikka *Mogadishun* ja *Mogadishu Avenuen* syntyhistoria onkin osin rasistinen, etenkin nuoret somalialaistaustaiset ovat ottaneet nimet omikseen. Niitä pidetään joko neutraaleina tai jopa myönteisinä. On muistettava, että pääaineistomme nuorista vanhimmat ovat vuonna 1990 syntyneitä; kuumimman *Mogadishu*-nimeen liittyvän rasistisen keskustelun aikana he ovat olleet mahdollisesti liian pieniä sitä ymmärtämään. *Mogadishu Avenuen* ”uusi tuleminen” tv-sarjan muodossa ei myöskään näytä heitä satuttavan, ja nimen omistajuudesta käydään jopa kisaa.

Kisa näkyy kahdessa seuraavassa katkelmassa: sekä vuosaarelaiset pojat (Guled ja Moha) että merirastilalaiset tytöt (Amal ja Daha) kertovat *Mogadishun* viittaavan heidän kotiseutuunsa. Ulkopuolinen voisi tietysti ajatella, että nimet viittaavat laajasti koko Vuosaareen, johon Meri-Rastilakin kuuluu. Nuorille on kuitenkin tärkeää tehdä ero näiden kahden alueen välille. Kummatkin käyttävät nimen perusteena juuri 2006 esitettyä tv-sarjaa.

(2) Mogadishu – Vuosaari?

- 01 Guled: **kaikki tietää et tää on Mogadishu tää**<
 02 (1.5)
 03 Moha: *s[anotaa*
 04 Guled: [tää<
 05 H: **Vuosaar[i**.
 06 Guled: [Vuosaari.
 07 Moha: niin sano[ttu.
 08 H: [mut ei Rastila.

7. Haastattelukatkelmissa H = haastattelija. Huomautamme vielä, että kaikkia katkelmia ei ole litteoitu yhtä tarkasti. Käyttämämme tarkkuus riittää kuitenkin tarkoituksiimme hyvin. Käytetyt litterointimerkit esitetään liitteessä.

09 (0.5)
 10 Guled: sekä [että.=emmä tiiä.
 11 Moha: [niinku et ei Rastilas oon nii-
 12 H: okei.
 13 Guled: Rastilassaki kyllä asuu paljon, (0.3) somalialaisia mutta
 14 .hh **Vuosaari oli lähinnä vuos sitten, (1.5) tämä, (1.0)**
 15 **Mogadishu.** .mthh
 16 (0.5)
 17 Guled: **kaverina me sanotaan Mogadishu**, mut jo- joku:, (1.0) joku
 18 iso:< tyyppi keitä sä tunnet sanoo missä asutte nii .hhh
 19 sanotaan *@Vuosaaressa.*hh
 20 H: joo.
 21 Guled: eli ei mitään tiätsä **tää on sellasta last- .hh nuorten<**
 22 (0.5)
 23 H: nii nii.
 24 Guled: **nimityksiä.**

Katkelmasta käy ilmi, että nimi on yleisessä käytössä (r. 1), mutta että se on nuorten keskenään käyttämä nimi (r. 17, 21 ja 24). Tv-sarja-alkuperään Guled viittaa kuvatesaan, että Vuosaari oli *Mogadishu* nimenomaan sarjan esittämisen aikaan (r. 14). Myös tytöt kertovat *Mogadishun* tarkoittavan Vuosaarta ja *Mogadishu Avenuen* nimenomaan Meri-Rastilaa:

(3) Mogadishu Avenue – Rastila

01 Amal: **käytetään [Mogadishua** HHhh (h)ainaki sanaa
 02 Daha: [joo **käytetään** aika paljo.
 03 Amal: että:, .hhh (0.3) ja se vaa johtuu varmaa siitä ku tääl
 04 asuus aika paljo somalialaisii siit se vaa johtuu (--),=kyl
 05 mää joskus tuolla oon ollu joskus metrossaki et jotku mum-
 06 vanhukset, **suomalaiset vanhukset** on kysyneet et missä päin
 07 sä oot asut ja tälle, mä oon sanonu et **mä asun tuolla**
 08 **Vuosaaressa et @ai siellä Mogadishussako@**
 09 [€/joo/€ HHh he he
 10 H: [ähhähäh[hä *hä hä hä hä*]
 11 Daha: [sit niinku Rastila. (.) ne sanoo Rastilaa,]
 12 H : *\$.hhh\$*
 13 Daha: **ne sanoo sitä Meri-Rastilaa**
 14 **[tiätsä] Mogadishu Avenueks** ku se
 15 Amal: [ku ne<]
 16 Daha: leffa mut eiku eiks se sarja, se oli **sarja mukaa.**

Sekä pojat että tytöt paitsi kertovat käyttämistään nimistä myös analysoivat nimien syntymää, käyttöikä ja -rajoituksia sekä miettivät nimen tarkoitetta – he tekevät kan-

sanonomastista tulkintaa nimistä ja nimien käytöstä. Tyttöjen haastattelussa käy ilmi, että Vuosaaresta käytetään *Mogadishu*-nimeä, mutta viittauksina passiivit (r. 1, 2), *suomalaiset vanhukset* ja *ne* (r. 6, 13) esimerkkeinä nimen käyttäjistä eivät kerro siitä, kuuluuko nimi tyttöjen omaan aktiiviseen nimistöön. Kuitenkin tyyppillisen metrokeskustelun referointi (r. 5–8) ainakin osoittaa, että tytöt näyttävät suhtautuvan mummojen käyttämään nimeen jos ei positiivisesti, ainakin huvittuneesti.

Edellisessä katkelmassa myös tytöt osoittavat nimen alkuperäksi *Mogadishu Avenue* -tv-sarjan (r. 14–16). Sekä pojat että tytöt näkyvät haastattelujen perusteella otaneen nimet omaan käyttöönsä, mikä voi myös olla keino vastustaa nimien ja niihin liittyvien kategorisointien mahdollista rasistista käyttöä tai taustaa (Halonon 2007, 2009a; Lehtonen, tekeillä; Raevaara 2008). Haastattelut myös näyttävät, että nuorten nimijako on hienosyinen: *Mogadishu* tarkoittaa Vuosaarta, *Mogadishu Avenue* Meri-Rastilaa. ”Myyttistä Itää” vasten kiinnostava yksityiskohta on, että tv-sarja, jossa kuvataan elämää Meri-Rastilassa, piti tosiasiaa kuvata Espoon Suvelassa, koska Meri-Rastilassa oli liian siistiä ja viihtyisää tv-sarjan tarpeeseen kuvata stereotyyppistä maahanmuuttajälhiötä. Tytöt olivat tästä myös tietoisia ja naureskelivat sille.

Kun tarkastelemme, millainen väline haastattelu on nimien keruun välineenä, on syytä kiinnittää huomiota siihen, että haastattelija ei tartu *Mogadishu*-nimeen osoittamalla sitä uudeksi tai kiinnostavaksi (ks. katkelma 2, esim. r. 2 ja 5; katkelma 3, esim. r. 2 ja 3). On luonnollista, että kun *Mogadishu* on haastattelijalle ennestään tuttu nimi, hän on tullut hakemaan uusia nimiä eikä tartu ”vanhaan”. Kuitenkin hän näin ohittaa sen, miten nimi näkyy nuorten kielessä ja miten he pitävät sitä tärkeänä. Haastatteluissa olisi kuitenkin mahdollisuus selvittää käyttäjien omia käsityksiä, kansanonomastisia havaintoja (esim. Ainiala & Lappalainen 2010) yksittäisten nimien keräämisen sijaan. Palaamme haastattelijan ja haastattelun kriittiseen merkitykseen nimistönkeruussa tarkemmin myöhemmin.

Nuorten positiivinen suhtautuminen nimiin voi johtua paitsi nuoruudesta, myös siitä, että he ovat jo saaneet osansa siitä gloriasta, jota maahanmuuttajuuteen ja erilaisiin etnisiin juuriin on alettu liittää. Uusi populaarimusiikki, etenkin räp ja hiphop, ovat osaltaan vaikuttaneet tähän. Kysymys on rasismista, vaikka sen seuraukset tämän ilmiön suhteen ovat enimmäkseen myönteisiä. Joka tapauksessa monikulttuurisissa nuorisoporukoissa kantasuomalaisesta jotenkin näkyvästi poikkeava etninen tausta näkyy lisäävän katu-uskottavuutta. (Ks. Rastas 2005b: 157.) Samantyyppisen ongelmattomuuden voi nähdä myös suomalaistaustaisten aikuisten haastattelussa esiin tulleesta *Mogadishusta* (esim. 4).

(4) Hauska nimi

- 01 Laura: sit mua siis **suuresti naurattaa ja must on kauheen hauska**
 02 **toi Mogadishu Avenue mistä ne puhuu** mikä on **tässä Meri-**
 03 **Rastilassa.** [musta se on **tosii hyvä paikkaniimi.**
 04 Sirkka: [joo.
 05 Sirkka: ooksä sen kuullu.
 06 H: joo, no se tavallaan, siitä tää koko projekti on lähteny he
 07 he. se on tutkimussuunnitelmavaiheessa tuotu jo

08 esiin.
 09 Laura: must se on ihan loistava.
 10 Sirkka: niin on.
 11 Laura: **must se ei oo mitenkää rasistine** eikä mitään, vaan
 12 päinvastoin se on hyvä.
 13 H: et se ei oo halventava. ootteko te huomannu sitten et
 14 siellä, **ootteko kuullu että ne käyttäs sitten tavallaan**
 15 **asukkaat siellä ihan yleisesti.**
 16 Laura: **sitä mää en tiedä**, ku ei mul oo vaik siis
 17 Sirkka: **pelkään pahoin etteivät ehkä ihan itse.**
 18 Laura: ku mä en tiedä miten ne kokee sen. mut mä en, en miellä
 19 sitä rasistiseksi ollenkaan. vaan mun mielest se on niinku
 20 **rakkaalla lapsella on monta nimeä tyyppinen nimi** enemmänki.

Katkelmasta näkee, että Laura ja Sirkka tuovat *Mogadishun* esille oma-aloitteisesti ja samalla myös sanoutuvat irti sen käytöstä (vrt. *suuresti naurattaa, ne puhuu*, r. 1 ja 2). On huomattava, että naiset ovat tietoisia nimen mahdollisesta rasistisuudesta: kieltämällä sen rasistisuuden (r. 11) Laura samalla osoittaa rasistisuuden mahdollisuuden. Kielto aktivoi juuri tämän tulkintakehyksen (ks. Halonen 2005), vaikka naiset samalla sanoutuvatkin irti siitä. Lisäksi naiset nostavat rasismien esiin itse; siitä puhuminen ei ole reaktio. Kun haastattelija sitten tarttuu rasistisuuteen, naiset osoittavat, etteivät he tiedä, miten ”asukkaat” – tarkoittaen tässä mitä todennäköisimmin alueen somalialais-taustaista väestöä – nimeä käyttävät tai siihen suhtautuvat.

Haastattelujen ansiosta me tiedämme. Kaikissa haastatteluissa rasismia ei nosteta lainkaan esiin, mutta seuraavassa näemme, miten Abdi (22 v.) ja Iftin (30 v.) esittävät suhtautumisensa nimen mahdolliseen negatiivisuuteen:

(5) Kaikkien nimi

01 H: et se on teille sellai niinku, teit ei haittaa se nimitys?
 02 Abdi: eei.
 03 H: [et se on nii-]
 04 Abdi: [sehän on]
 05 [vaan hienoo.] siis, **eihän siin o mitään pahaa.**
 06 Iftin: [ei haittaa.]
 07 H: ei ni, nii.
 08 Abdi: et miks pi- miks se ois haittaa että, se on vaa, **Mogadishu**
 09 **Avenue** ei si- ei siin mun mielest ei siin o mitää pa- ei
 10 silleen et, enkä mä viel kertaakaa oo kuullu semmon kete-
 11 kenel- **meikäläine** jolla ois jotain sitä vastaa että miks ne
 12 keksi tai mitään sellasta ets **kaikkien mielest**
 13 **se on hienoo et on sellanen nimitys siihen et, että jopa**
 14 **suomalaiset käyttää sitä, se on viel hienompaa et sit ku**
 15 **muutki käyttää sitä** että.

Katkelma nostaa esille kaksi tärkeää asiaa. Vaikka *Mogadishu* on saanut alkunsa rasistisessa diskurssissa, nimihän sinänsä on neutraali, Somalian pääkaupungin nimi. Miehet myös kertovat, etteivät tunne ketään somalialaistaustaista (*meikääläinen*, r. 11), jota nimi haittaisi, ja että kaikki taustastaan riippumatta käyttävät samaa nimeä. Miesten mukaan ”suomalaisten” nimen käyttö lisää sen arvoa eikä suinkaan tee siitä rasistisempaa. Lisäksi miehet vielä esittävät nimen alkuperältään somalialaistaustaisena (*jopa suomalaiset, muutki*, r. 13–15). Näin nimi otetaan jälleen omaan haltuun. ”Omistusoikeuden” myötä miehet voivat myös määritellä, miten nimi tulkitaan ja miten se tulee tulkita.

Sisällissodan myötä Mogadishu ei luonnollisestikaan ole kovin houkutteleva paikka, mutta sellaisenaan nimi ei sisällä mitään rasistista virettä. Seuraavan katkelman *Monaco*⁸ – ja sävy, jolla Meri-Rastilasta yleensäkin puhutaan – on puolestaan selvästi rasistinen. Puhujina on keski-ikäisiä suomalaistaustaisia vuosaarelaisia: Lempi, Kati, Taina, Make, Kirsi, Juha ja Petri.

(6) Mogadishu Avenue ja Monaco

- 01 Petri: **Mokadishu Avenue.**
 02 H: joo.
 03 Taina: mä_en ees tiedä mis[sä (--)].
 04 Petri: [Suomen Monako siel maksetaav vähitev
 05 veroo.
 06 Taina: missä sellane_o.
 07 Kirsi: m(h)issä se_on.
 08 Juha: no siellä [justiin-
 09 Petri: [no toi, Meri-Rastila.
 09 Kirsi: ai Meri-Rastilas.
 10 H : se_oli yhteev väliin ku sillon ku ne, rakennettiin nämä,
 11 Meri-Rastilat ja niin ne nousi, ihan sen takia koska tuli
 12 tummaihosia [sinne_et.
 12 Juha: [joo.
 13 Taina: millom me_ollaa-
 14 H: käsittääkseni se toinen teoria_on kyllä Monako tietysti.
 15 Juha: (no:) Monako joo katok ku siell_ei makseta veroa.
 16 Kirsi: ((hymähtää))

Vanhemmille ihmisille nimen rasistisuus tai sen sellainen alkuperä näyttääkin olevan itsestään selvää, mikä näkyy myös hiukan vanhempien somalialaistaustaisten naisten, Hibon (33 v.) ja Idilin (34 v.), haastattelusta.

8. Kiinnostava yksityiskohta *Monaco*-nimestä on sen yksi tulkinta internetin Vuosaari tänään -sivustolla (3.3.2007; poimittu 22.11.2009), jossa *Mustan Pekan puistoa* väitetään *Mustankivenpuiston* alkupe-
 räiseksi nimeksi: *Monaco*-nimen sanotaan liittyvän Aurinkolahteen, sen hienouteen ja kalleuteen – ei suinkaan asukkaiden veronkiertoon. (Ks. tuonnempana jaksoa *Mustankivenpuiston* nimistä.)

- 06 Moha: =oisko, eiks se oo tos nuta vieres.=
 07 Guled: joo nuta nuorisotalon vieressä. mhh ja:
 08 [me annettiin sille<]
 09 Moha: [ja koulu lähistöllä.]
 10 H: okei.
 11 Guled: kyllä. .mth ja me annettii sille sellasii nimen kun Beerta
 12 raaxada (('beertta ra häda')).
 13 Guled: meidän kielellä tarkoittaa Rakkauden puisto.

Olennaista on, että pojat käyttävät puiston erisnimenä nimenomaan somalinkielistä ilmausta. Vaikka he helposti nimen kääntävätkin, suomenkielistä käännöstä ei näytä käytettävän. Voi olla, että somalinkielinen nimi on käytössä toimivampi: kaikki suomenkieliset eivät tiedä, mitä nimi tarkoittaa, jolloin puistossa liikkuvat monikieliset (nuoriso)ryhmät voivat pitää nimen ja siihen liittyvät merkitykset ja konnotaatiot omissaan. Tiedossamme ei ole, että nimi olisi levinnyt suomenkielisten tai somalinkielisten aikuisten käyttöön. *Beerta raaxada* on merkitty sydämellä alla olevaan karttaan.

Kartta 1.
Beerta raaxada eli Mustankivenpuisto.

Puisto sijaitsee nuorille keskeisellä paikalla lähellä metroasemaa, päiväkoteja, kouluja ja kauppakeskusta. Keskeisellä paikalla se on kenelle tahansa, mutta erityisesti nuorten elämässä puistojen merkitys korostuu, koska heille on ylipäättään vähän keskinäistä vapaata tilaa tai järjestettyäkään toimintaa (vrt. esim. Harinen, Honkasalo, Souto & Suurpää toim. 2009). *Beerta raaxadan* merkitys viittaa myös nuorille tärkeisiin seurusteluun ja rakastumiseen.

Puiston virallinen nimi on *Mustankivenpuisto*, mikä voisi olla ikävän (tragi)koinen alueella, jossa asuu paljon muslimeja ja etenkin somalialaistaustaisia; onhan

Kaaban Musta kivi muslimien pyhin paikka (esim. Hämeen-Anttila 2004: 130–133). Puistossa on myös fyysisesti mustia kiviä Vuosaaren alueelta. Nimi tuleekin proosallisesti Vuosaaren alueella esiintyvistä tummasta kivilajista (amfiboliitista, ns. Vuosaaren gabbrosta); muita alueen maaperään ja geologiaan viittaavia nimiä ovat esimerkiksi *Valkopaadentie* ja *Tyynylaavantie* (Helsingin kadunnimet 3 s. 80–81, 198).¹⁰ *Mustankivenpuisto*-nimi on vahvistettu käyttöön vuonna 1991 ja *Mustankiventie*, joka on ensimmäinen tämän nimipesyeen nimi, vuonna 1990 (Helsingin kadunnimet 3 s. 198). Nimet on siis annettu ennen somalipakolaisten tuloa Suomeen ja Vuosaareen.

Toisaalta juuri *Mustankivenpuisto*-nimen vuoksi somalialaistautaiset asukkaat ja muut muslimit voisivat myös arvostaa puistoa ja sen nimeä. Alueen muslimiväestön suhtautumisesta puistoon ja sen nimeen ei meillä ole tutkimustietoa. Guled ja Moha osoittavat haastattelussa tuntevansa virallisen puiston nimen ja myös käyttävät sitä, tosin ennen kaikkea muodossa *Mustakivi*. He myös arvelevat nimen johtuvan puiston mustista kivistä. Muulla tavoin he eivät nimeä kommentoi, vaikka ovat uskontoaan harjoittavia muslimeja (ks. esim. katkelmaa 14 c Suuqa xoolaha).

Joillakin suomalaistaustaisilla on sen sijaan käsitys puiston nimen yhteydestä rasismiin, mutta toisella tavalla kuin edellisessä mahdollisessa tulkinnessa. Seuraavassa keski-ikäiset Kati, Taina, Petri, Make, Lempi ja Juha sekä H (haastattelija) keskustelevat puiston nimestä. Katkelma lähtee liikkeelle siitä, kuinka Taina ihastelee puiston kivi-ryhmiä. Petri tuo keskusteluun uutisen puiston alkuperäisestä nimestä (r. 4).

(9) Mustan Pekan puisto

- 01 Petri: aatelkaa nyt senkin **nimi oli alunperi Mustan Pekan puisto.**
 02 Taina: ai jaa.
 03 Petri: mut to rasismin takii se (muistaakseni muutettiin)
 04 Taina: /joo [joo.
 05 Kati: [mm
 06 Petri: Mustankivenpuisto[ks.
 07 Kirsi?: [missä se [on.
 08 H: [Mustan Pekan puisto
 09 Kati: mm.
 10 H: **oli vai.**
 11 Petri: ol[i.
 12 Kati: [**oli.**
 13 Kati: oli [se oli [tuossa
 14 Kirsi: [**missä [se o.**
 15 Petri: [se oli rasis[(tine).
 16 Kati: [Mustankivenpuisto.
 17 Kolumpust lähetään sinne alas[päi.
 18 Kirsi: [ai_[alaspäi, a[ha.
 19 Lempi?: [Kallahdessa.

10. Vuosaaressa on myös *Punakiven*-alkuisia nimiä, mutta ne on annettu jo 1960-luvulla ja pohjautuvat alueen perinnäiseen (ruotsinkieliseen) nimistöön (Helsingin kadunnimet s. 239).

20 Kati: niin ni siel[lä ja sit vähä vasem[paa
 21 Kirsi: [ai /siellä.
 ((poistettu puhetta kaatuneesta kahvikupista))
 25 H: **tota mä en oo kuullu.**
 26 Kirsi: **joo, em mäkää.**

Se, että puiston nimi olisi joskus ollut *Mustan Pekan puisto*, on urbaani legenda eikä edes kovin hyvin tunnettu sellainen. Yllä olevassa katkelmassakin nimen tuntijoiksi tunnustautuvat vain Petri ja Kati, kaikille muille nimi näkyy olevan uutinen. Myöskään Google-haulla internetistä ei löydy nimestä kuin kolme osumaa (tarkistettu 14.3.2011). Jos nimi olisi elävä, mainintoja olisi varmasti enemmän – etenkin, kun rasistinen keskustelu elää palstoilla vahvana. Jos suomalaisnaiset Laura ja Sirkka pitävätkin *Mogadishua* neutraalina nimenä (esim. 4), *Mustan Pekan puistoa* ei voine sellaisena pitää. Kuvaavaa on, että yksi kolmesta internetin osumasta liittyy keskusteluun Fazerin Lakupekka-logon poistamisesta ja Lakupekka-tarrojen levittämisestä Meri-Rastilassa talvella 2007. Oheisesta viestistä nähdään, että samalla tavalla kuin Lauran ja Sirkkan keskustelussa, tässäkin Adressit.com-sivuston keskustelussa kirjoittaja joutuu erityisesti sanoutumaan rasistisuudesta irti (*eikä todellakaan rasistisessa mielessä*) – ja samalla tekemään relevantiksi juuri tämän näkökannan (lihavoinnit artikkelin kirjoittajien).

ihan sairasta koko homma, kohta suomalaisilta kielletään mustien vaatteiden käyttö ja mustat hiukset pitää värjätä vaaleiksi? esim. täällä **piti vaihtaa puiston nimeksi ”Mustankiven puisto” kun nimi oli ”Mustanpekan puisto”, eikä todellakaan rasistisessa mielessä.** kohta pitää mustanpörssinkin pitää vaihtaa nimeä valkoiseenpörssiin?(helsinki, 24.1.2007 22:26) (Poimittu 19.11.2009.)

Kielellä ja nimillä myös leikitellään ja rakennetaan sukupolvien välistä eroa. Seuraavassa Daha kertoo, miten Itäkeskus sai uuden nimen: *Itäkuskus*.

(10) Itäkuskus

01 Daha: niinku jotkut, tiätsä, se: Itäkeskus niinku >ne sanoo sitä<
 02 It-< Itä-< ne sanoo \$**Itäkuskus** tiätsä\$?,
 03 H: *hehe[he*
 04 Daha: [se johtu \$siitä et niinku<: **somalialaiset tiätsä**
 05 **vanhemmat ei osaa ääntää Itäkeskusta?**,
 06 H: jo[o
 07 Daha: [tai, sit niinku ne sanoi aina Itäkuskus nii sit niinku,
 08 .hh #ee# **vähitellen niinku \$meki s(h)anottii sitä**
 09 **Itäk(h)kuskus[(h)**
 10 H: [ähhäh[häh
 11 Daha: [ni
 12 .hh sit niinku se tarttui sillee et niinku vaikka se
 13 niinkun johtui kielivirheest alun perin
 14 [ni sit niinku .hh yhtäkkii niinku< siitä tuli

15 H: [joo
 16 Daha: sie1 Itäkeskuksen niinku nimi ſet sillee et niinku se
 17 p(h) aikannimi(h).

Olennaista tässä nimessä on, että se ammentaa monista suunnista. Ensinnäkin se on nuorten kannalta vitsikäs nimi, jota käyttämällä sekä liitytään omaan yhteisöön – vanhempiinkin somalialaistaustaisiin – että erotutaan vanhemmista. Nimenomaan suomen kieli tarjoaa välineen tehdä eroa; kielitaito on usein ensimmäistä ja toista muuttajapolvea vahvimmin erottava tekijä. Suomen *e*-äänne tässä asemassa, *k*-äänteen jälkeen, on ilmeisen vaikea suomea aikuisena oppivalle (somalin ja suomen vokaali- ja konsonanttijärjestelmien erosta ks. Lilius 1996: 109–111). Nimen huvittavuutta lisää se, että väärästä ääntötavasta seuraa sana, jolla on uusi merkitys. Kun vielä on kyse kaupakeskuksesta, jossa harjoittaa kauppaa ja asioi paljon ulkomaalaistaustaisia helsinkiläisiä, jotka sekä myyvät että ostavat kuskusia ehkä kantasuomalaisia enemmän, nimen sisältämät hauskat assosiaatiot ovat tytöille tarjottimella. Tätä nimeä käytetään havaintojemme mukaan myös suomenkielisten keskuudessa – ja se on mahdollisesti leviämässä, ainakin hetkellisesti (nimen käytöstä on esimerkkejä myös Heini Lehtosen (tekeillä) väitöskirja-aineistossa ja Elektra Minkkisen (tekeillä) pro gradu -aineistossa Itä-Helsingistä).

6 Suuqa xoolaha eli tuntemattomilla vesillä tutkijan mieliksi – haastattelujen metodologisia haasteita

Olemme edellä tarkastelleet somalialaistaustaisten vuosaarelaisten käyttämää nimistöä muutaman esimerkin valossa ja tarkastelleet asukkaiden nimiin ja nimien käyttöön liittämiä käsityksiä ja havaintoja. Tästä siirrymme tarkastelemaan haastattelua nimistönkeruun metodina. Johdannoksi siihen käy katkelma, jossa Guled kertoo nimittävänsä kotia *Xaafadiksi*.

(11) Xaafad – Koti

01 H: ſonks sil joku nimi sil paikal mis te asutte tai mitä sä
 02 sanot jos joku kysyy et missä asuth.
 03 Guled: on meillä mutta omankielisellä tehty nimet.
 04 (.)
 05 H: ſokei?ſ kerro. fhaluutsä kertoo vähä.
 06 Guled: Xaafad. (('häfad'))
 07 (2.0)
 08 H: mitä se /tarkottaaks se jotain.
 09 Guled: se tarkottaa< sillee, hhh sellainen oma< omistama paikka
 10 sillee.
 11 (2.3)
 12 Moha: niinku sellaine alue mis asuu.
 13 H: o/kei?,

- 14 (.)
 15 H: onks sulla jotain saman[laisia.]
 16 Moha: [e:i.]
 17 mul ei oo mitää sellast.
 17 H: sä oot Leikosaarentiellä v[ai].
 18 Moha: [joo.
 19 (2.0)
 20 Moha: *ei mitää ihmeempää.*

Kiinnostavaa on, miten Guled kutsuu *Xaafadia* nimenomaan ”nimeksi” (r. 3). Kylää, paikkaa ja tässä ennen kaikkea kotia merkitsevä *xaafad* on ennemmin yleis- kuin erisnimi, mutta suomenkielisessä ympäristössä siitä voisi tulla myös jonkin paikan nimi. Ylipäätään nimen ottamiseen esille vaikuttanee Guledin tulkinta siitä, mitä tutkija on hakemassa tai mitä hän arvostaa. Kuten katkelmasta näkee, ei Guled eikä Moha kumpikaan osaa tarkkaan selittää, mitä *xaafad* tarkoittaa. Vaikka Moha näyttääkin luonnollisesti tunnevan sanan, hän sanoutuu irti sen käytöstä ja ilmoittaa käyttävänsä kodistaan ”suomalaisittain” katuosoitetta (r. 16, 18 ja 20).

Haastattelu – etenkin teemahaastattelu, jollaisia nimistöhaastattelut ovat – ei ole tavallinen kielenkäyttötilanne sillä tavalla, että fokuksessa olevat ilmiöt tulisivat esiin spontaanisti. Tämä on sekä haastattelun ongelma että vahvuus. Ongelma se on siinä mielessä, että informantit väistämättä miettivät, mitä heiltä ollaan hakemassa. Lisäksi haastattelijan merkitys on lopputuloksen kannalta erittäin suuri: luotetaanko haastattelijaan, mitä hän osoittaa kiinnostavaksi ja millaisia seikkoja johdattelee eteenpäin (ks. myös Ainiala 2001: 14–15; Ainiala & Lappalainen 2010; Olin 1993)? Toisaalta haastattelun vahvuus taas johtuu aivan samasta seikasta: koska informantit tietävät, että jotain nimiin liittyvää heiltä haetaan, he paitsi kertovat tuntemiaan nimiä, liikkuvat koko ajan myös metatasolla ja toimivat etnografeina, jotka analysoivat nimien käyttöä, syntä ja rajoitteita – ja haastattelijan toiveita.

Tutkija ei aineistoa kerätessään voi välttää havainnoijan paradoksia. Itse tutkimus, tutkimuksessa mukana oleminen luo kontekstin toiminnalle, samoin tutkija tai aineistonkerääjä. Tieto siitä, mitä tutkitaan, voi vaikuttaa informanttien toimintaan tietoisesti tai tiedostamatta. Nimistöntutkimuksessa on joitakin kiinnostavia yrityksiä välttää tämä ongelma: esimerkiksi De Stefanin, Gazinin ja Iacolettin tutkimuksessa selvitetään radio-ohjelmaan soittavien keinoja paikallistaa ja identifoida itsensä puhelun alussa (2009). Tällöin tutkittavat eivät edes tiedä tulevansa tutkituiksi – sen sijaan puhelun vastaanottajaa laajemmasta kuulijayleisöstä he luonnollisesti ovat tietoisia. Nimistö ja itse paikantaminen tulevat puhelujen sivutuotteena nimistöntutkijoiden käsiin. Lisäksi De Stefani (2009) on tutkinut laajemminkin nimien esiintymistä ja käyttöä spontaaneissa keskusteluissa. Tutkimushaastatteluissa tutkimuksen ja tutkijan luoma konteksti on kuitenkin vahvasti jatkuvasti läsnä (ks. Drew & Heritage 1992: 47–53; Halonen 2009b; Ruusuvoori & Tiittula 2005).

Tämän olemme nähneet jo usein edellisissä katkelmissa. Seuraavassa syvennymme vielä tähän kysymykseen yhden nimen kautta.¹¹ Sitä ennen voimme nähdä, miten haastattelijat seuraavissa katkelmissa (12, r. 5; 13, r. 3) osoittaa arvostavansa juuri somalinkielisiä nimiä. Koska katkelmassa 12 ollaan aivan haastattelun alussa, ei epäselväksi jää, millaisia nimiä haastattelijat on hakemassa. Guled on juuri edellä kertonut kutsuvansa kotia *Xaafadiksi* ja osoittaa ymmärtävänsä tutkijan olevan hakemassa ”omia nimiä” (r. 3). Katkelmassa 13 haastattelijat arvioi nimeä *Beerta raaxada* suorastaan haltioituneesti.

(12) Xaafadin jälkeen – tätä haastattelijat hakee

- 01 H: onks teil jotain muit nimii ku tää minkä sä sanoit.
02 Guled: on meillä Vuosaarella sellasia paikkoja mihin me ollaan
03 keksitty ihan omat nimet.
04 (0.8)
05 H: **vitsit. \$kuulostaa tosi kiinnostavalt.**

(13) Beerta raaxada – tätä haastattelijat arvostaa

- 01 Guled: meidän kielellä tarkoittaa Rakkauden puisto.
02 (2.0)
03 H: **kaunis.**

Tarkastelemme seuraavassa siis yhden nimen avulla, miten haastateltavat pojat näkyvät yrittävän vastata tutkijan toiveeseen saada talteen somalinkielisiä nimiä. Tätä jaksoa vasten on syytä muistaa lähtökohtamme: somalialaistaustaiset käyttävät pääasiassa samaa nimitystä kuin muutkin nuoret. Haastattelujakso on pitkä, ja olemme poistaneet jaksosta sellaista puhetta, joka ei ole olennaista ilmiön seuraamisen kannalta. Olemme myös jakaneet katkelman osiin, joille olemme antaneet otsikoita kuvaamaan sitä, mitä haastattelun kannalta relevanttia juuri tuossa osassa tapahtuu. Katkelma lähtee liikkeelle siitä, kun haastattelijat palaa *Beerta raaxadaan*, ’Rakkauden puistoon’ ja hakee samanlaisia – ”omia” – nimiä muille paikoille. ”Omat nimet” eivät tässä kohtaa nosta poikien mieleen mitään, eivätkä he välttämättä edes ymmärrä, mitä tutkija on hakemassa (r. 7 ja 9). Onkin epäselvää, mitä ”oma nimi” voi tarkoittaa. Haastateltavat ovat haastattelijaa nuorempia ja tietävät käyttävänsä ainakin osin eri nimitystä kuin vanhemmat ihmiset – omat nimet voisivat viitata niihin. Kun kyse on vielä ensikieleltään erikielisisistä nuorista, ”oma” voikin viitata (eufemistisesti) haastateltavien ensikieleen. Haastattelijat tarkentaa lopulta olevansa juuri somalinkielisten nimien perässä (r. 10).

11. Haluamme huomauttaa, että vaikka tässä käymme tätä metodologista kysymystä läpi oman aineistomme valossa ja käyttämiemme tutkimusmetodien avulla, kritiikkimme ja pohdintamme eivät kohdistu erityisesti tähän aineistoon, haastatteluun, haastattelijaan tai informantteihin. Kyse on tutkimusaineiston keruuseen aina kuuluvasta ilmiöstä, jonka ohi yksikään (haastattelu)tutkija ei pääse.

(14 a) Mitä tutkija onkaan hakemassa?

- 01 H: \$sit mä voisin kysyy viel **mua jäi kiinnostaa** noi ku sä
 02 mainitsit sen nimen sille Rakkauden< .hh pui- olikse
 03 Rakkauden puisto?§
 ((haastattelija kysyy nuorten arkisista paikoista:))
 04 H: ni onks teil **jotai omii nimii** näille \$<paikoille>h.§
 05 (.)
 06 H: [tai] minkälaisii nimii te käytätte just.
 07 Moha: [**öö**]
 08 (1.8)
 09 Guled: **omii nimiä.**
 ((haastattelija tarkentaa:))
 10 H: onks teil joku **somalinkielinen nimi** esimerkiks
 11 [Vuosaarelle].
 12 Moha: [e:i.]
 13 Guled: nykyään me käytetään aika paljon Vuosaari mä< o- mä oon
 14 huomannu sen että:, .mth **ne: omat nimet on vähentymässä ja**
 15 **me käytetään aina Vuosaari Vuosaari *Vuosaari*.**
 16 H: onks sille< (.) luulet< tai muistuuks sulle mielee et onks
 17 siihe ollu joku muu nimi aikasem- tai **onks Vuosaarelle ollu**
 18 joku tämmönen **somalinkielinen.**

Paitsi, että tutkija hakee somalinkielisiä nimiä, hänelle kelpaisivat myös jo käytöstä poistuneet nimet (ks. perfekti r. 16–17; *onks ollu*). Tämä toive voi motivoitua siitä, että Guled kertoo omien nimien vähentyneen ja väistyneen suomenkielisten nimien tieltä (r. 13 ja 14). Jos tässä katkelmassa näkyikin, mikä on haastattelijan fokuksessa, seuraavassa jaksossa näkyi hyvin, mikä ei ole hänen fokuksessaan: *Mogadishu*.

(14 b) Mitä tutkija ei ole hakemassa

- 18 Guled: oli se **Mogadishu** mutta:=
 19 H: =/niin niin sä sanoit sen joo.

Kuten olemme edellä nähneet, *Mogadishua* ei sinänsä ohiteta vaan osallistujat keskustelevat sen käytöstä (esimerkit 2–6). Kuitenkin juuri tässä kohdassa, jossa haastattelija on kysymässä somalinkielisiä nimiä, *Mogadishun*, somalinkielisen paikannimen, ohittaminen vie samalla mahdollisuuden keskustella esimerkiksi nimen asemasta vuosaarelaisessa ja helsinkiläisessä nimimaisemassa ja nimen käytöstä. Vaikka nimi onkin tutkijoiden tiedossa, se ei saisi tässäkin yhteydessä olla itsestään selvä tai yhden-tekävä.

Kun Vuosaari ei saa pojilta omaa nimeä, ei nykyistä eikä vanhaa, haastattelija vaihtaa fokusaluetta ja kysyy vuosaarelaisilta pojilta mahdollista omaa nimeä Meri-Rastilalle ja Rastilalle (r. 34).

(14 c) ...siis jotakin sille on löydettävä

34 H: entä< onks joku jollekki Rastilalle tai Meri-Rastilalle
35 jotai.=
36 Guled: =Meri-Rastilalle oli: nimih. se **oli muistaakseni Suuqa**
37 **xoolaha** (('su:kha höylaha'))
38 (2.5)
39 Guled: kun tiätsä siellä myydään sellasta, (1.0) sellast tiätsä:,
40 (0.8) me ei osteta kaupoista: sellasta lihaa joka on (1.8)
41 joku:, [yhtiö on leikannu
42 Moha: [joo
43 Guled: sitä.
(poistettu puhetta halal-lihasta)

Tässä vaiheessa vaikuttaa siltä, että verbaalisesti lahjakkaat pojat ovat päättäneet kaivaa muististaan jonkin nimen haastattelijalle. Guled esittelee *Suuqa xoolahan* entisenä nimenä (*oli*, r. 36) Meri-Rastilalle ja osoittaa tiedon perustuvan epävarmaan muisteluun (episteeminen ilmaus *oli muistaakseni*, r. 36; ISK 2004: 1524; ks. myös Yli-Vakkuri 1986: 179–182). Nimen jälkeen on pitkä hiljaisuus (2.5 sekuntia, r. 38), jota ei katkaise sen enempää haastattelija kuin Mohakaan; Moha ei siis esimerkiksi vahvista tämän nimen käyttöä. Kun nimen merkitystä halal-lihakauppana aletaan purkaa, Moha osallistuu islamin ruokasääntöjen kuvaamiseen (r. 42), muttei ota kantaa itse nimeen. Kaikkiaan seuraava jakso näyttää, että jokaiselle on hyvin epäselvää niin nimen referentti ja sen sijainti kuin merkitys.

(14 d) Ollaanko Itiksessä, Rastilassa, eläinkaupassa, marketissa vai halal-lihakaupassa?

59 Guled: joo ja sitten tiättekste siin on kaksi hălă< sellasta hălăl
60 lihaa, siellä **Itiksessä**. .hh sa sit se suuqa xoolaha
61 tarkoittaa=se **tulee somalialaisest kielestä ja Somalias on**
62 **sellainen**< (0.8) mesta. (0.5)
63 Guled: **siellä myydään ää siel:ä teurastetaan, (2.0) eläimiä?**=
64 H: =joo
65 Guled: lampaita: ja lehmiä.
66 (.)
67 Guled: ja sit siellä myydään.
68 (2.0)
69 Guled: .mt ja se tulee su- **suuqa on kauppa**, sit **xoolaha on:< (0.5)**
70 **nää [lampaat ja sit nii.]**
71 Moha: [eläimet tai tai] **lehmät**.
(poistettu puhetta sanan kirjoitusasusta)
77 H: nii tarkot- **siis tarkottiks se nyt niinku eläinkauppah,**
78 tavallaan, [tai,
79 Moha: [mm
80 Guled: **e- ei voi sanoo eläin.**

- 81 H: **mut liha** tai[:
 82 Guled: [nii, niin liha<
 83 (.)
 84 Guled: mut se on:
 85 Moha: täällane<
 86 (1.0)
 87 Guled: **suomalaiset käyttää hilal-liha.**
 88 (1.0)
 89 Guled: tai, (.) **nytkin me käytetään hilal-liha=mutta me sanotaan**
 90 **suuqa xoolaha.**
 91 H: okei.
 92 Guled: **se ei oo koko Rastila.**
 93 (.)
 94 Guled: **se on sellasta ko- kauppakeskusta.**
 95 H: missäs- mistä sai ostaa si[tä lihaa.
 96 Guled: [nii.

Epäselväksi näkyy siis jäävän, onko kyseessä alueen nimi, kaupan nimi vai kaupan yleisnimi. Nimenä pojat sanan kuitenkin haastattelijalle esittelevät. Jakson lopussa joka tapauksessa selviää, että nimellä ei viitata koko Rastilaan, vaan ilmeisesti vain kauppakeskukseen. Jaksossa vilahtelee kuitenkin myös Itäkeskus, joten kauppakeskus voisi viitata siihenkin. Abdirizak H. Mohamedin mukaan *suuqa xoolaha* viittaa eläinkauppaan, ja halal-lihakaupalle on oma nimensä (*dukaanka hilib xalaalka*). Fokuksemme kannalta olennaista jaksossa on se, että kaikille osallistujille nimen tarkoite ja jopa nimen käyttö somalialaisväestön parissa on hämärän peitossa. Viimeisessä tähän nimeen liittyvässä jaksossa haastatteli tuokin tämän mahdollisuuden esille: käyttäkö nimeä kukaan (r. 98–99)?

(14 e) ...mutta käyttäkö nimeä kukaan?

- 96 H: onks se kuka sitä, **käyttääks joku tätä, (.) niinkun:, (.)**
 99 **sanaa, [tietääks]**
 100 Guled: [käyttää /joo/] tää käyttää **ainaki rouvat.**
 101 (0.8)
 102 Guled: **somalialaiset rouvat käyttää sitä.**
 103 (1.5)
 104 H: **et ne ne tietää et jos:, tai< niinku et säki tiedät et jos**
 105 **joku sanoo?,**
 106 Guled: **mm.**
 107 H: **t(h)än s(h)anan j(h)ota mä en osaa änt(h)ää .hh \$ni tota:,**
 108 **ne tietää et se tarkoittaa sitä aluetta.**
 109 Guled: **kyllä.**

Guledin mukaan nimeä käyttävät *ainakin rouvat* (r. 100) ja *somalialaiset rouvat* (r. 102), jotka tunnistavat sanan, jos haastatteli menee sitä heiltä kysymään (r. 106 ja 109). Sa-

malla pojat jättävät itsensä tämän nimen käyttäjäkunnan ulkopuolelle – vanha nimi on tarjoiltu haastattelijalle esimerkkinä somalialaisesta nimestä. Haastattelun lähiluku näyttää, kuinka paljon ja kuinka monella tavalla itse tilanne ja haastattelijan toiminta vaikuttavat siihen, millaista aineistoa haastattelun kautta saadaan.

7 Lopuksi

Olemme tässä artikkelissa tutkineet sitä, millaisia paikannimiä Itä-Helsingin Vuosaaressa asuvat somalialaistaustaiset nuoret omassa asuinympäristössään käyttävät, ja ennen kaikkea sitä, millaisia havaintoja ja tulkintoja he nimistä ja nimien käytöstä tekevät. Tutkimuksemme on ollut kansanonomastista: olemme selvittäneet paitsi somalialaistaustaisten nuorten myös suomalaistaustaisten somalialaistaustaiseen tai siihen kytkeytyvään nimistöön kohdistamia käsityksiä ja havaintoja. Lisäksi olemme tarkemmin selvittäneet kaikkein tunnetuimpien somalialaistaustaisten nimien, *Mogadishun* ja *Mogadishun Avenuen*, historiaa ja käyttöä Helsingissä. Alun perin kantaväestön käyttöön ottamasta nimestä, vertailevasta siirrynnäisestä, on tullut osa somalialaistaustaisten omaa nimistöä ja identiteettiä. Lisäksi somalialaistaustaiset nuoret ovat luoneet ja ottaneet käyttöönsä myös uusia somalinkielisiä nimiä, kuten *Beerta raaxada* osoittaa. Mahdollisesti tällaisia nimiä on enemmänkin, mutta aineistossamme niitä ei juuri esiinny.

Artikkelin alussa esitimme haastattelumetodin kritiikkiä. Tutkimuksissa esiintyvät nimet ja muut kielenaineokset ovat aina jonkinlaisen keruun tulosta. Sekä itse tutkimuksessa mukana oleminen että aineistonkeruutilanne ja aineiston kerääjä luovat tilanteisen kontekstin, jossa syntyy juuri sellaista aineistoa kuin siinä tilanteessa voi syntyä. Aineistomme esimerkkihaastattelussa haastateltavat pyrkivät toteuttamaan haastattelijan toivetta löytämällä mahdollisimman monia somalinkielisiä nimiä. Osa esiintulleista ilmauksista (*xaafad* 'koti', *suuqa xoolaha* 'halal-lihakauppa') ei välttämättä ole vakiintuneita somaliyhteisön käytössä olevia yksilöiviä nimiä. Informantit eivät ainaakaan itse aina osoittaudu nimien käyttäjiksi. Olennaista kuitenkin on, että tällaisessa kontekstissa tällaisia ilmauksia tarjotaan nimiksi, ja uskoaksemme ilmauksia voidaankin käyttää somaliyhteisössä myös yksilöivästi niminä – jo yksinkertaisesti siksi, että vaikkapa halal-lihakauppoja ei yhdellä alueella ole useita. Ylipäänsä proprin ja appellatiivien välistä rajaa ei aina voida tehdä, ja appellatiiviset ilmaukset voivat joissakin konteksteissa toimia yksilöivästi (ks. esim. Ainiala 1997: 20–22; Ainiala ym. 2008: 14). Proprin tunnistaminen on siis hyvin usein kontekstuaalista. Käyttämämme haastatteleuaineistot antavat proprin tunnistamiselle ehkä paremmat lähtökohdat kuin perinteiset nimestyshaastattelut.

Toiset ihmiset tarkkailevat itseään tutkimuksen alla enemmän kuin toiset, ja toiset keruujärjestelyt vaativat enemmän fyysisiä muutoksia ”normaaliin” olemisen tapaan kuin toiset. Voidaan joutua istumaan vierekkäin, kun tavallisesti istuttaisiin vastakkain, joudutaan puhumaan tavallista hiljempaa, jottei häiritä muita, tai tavallista kovempaa, että ääni saadaan talteen ja niin edelleen. Ehkä yksi parhaimmista ratkaisuista kielen käytön autenttisuuden suhteen olisi se, että ihmiset eivät tietäisi, mitä tutkitaan

– ja näinhän usein onkin, eivätkä tutkijatkaan tiedä etukäteen kuin tutkimuksen suuntaviivoja. Tässäkin tapauksessa kuitenkin pelkkä tutkimuksessa oleminen luo omanlaisensa, normaalioloista poikkeavan kontekstin. Jos jatkamme tätä ajatusta vielä hiukan pidemmälle, ihmiset eivät koskaan keskustele eristyksissä vaan luovat toinen toistensa kontekstin. Esittämiimme aineistokysymyksiin tai -ongelmiin ei ole yhtä ratkaisua.

Vaikka meidän onkin syytä aina arvioida tuloksiamme suhteessa keruu- ja tutkimusmetodeihin, olipa tutkimuksen fokuksessa mikä tahansa kielen ilmiö, on syytä olla heittävä lasta pesuveiden mukana. Harvoin ihmiset lähtevät kehittämään ja keksimään jotakin vain tutkijaa varten, vaikka heidän fokuksensa ja valitsemansa tiedot vaihtelevatkin tutkimuksen ja aineistonkerääjän mukaan ja vuorovaikutuksessa hänen kanssaan. Niinpä edellä esittämistämme haastattelun ongelmista huolimatta *Xaafad*, *Beerta raaxada*, *Itäkuskus* ja *Suuqa xoolaha* ovat tai ovat olleet eläviä, todellisia ja kiinnostavia somalialaistaustaisten vuosaarelaisten yhteisössä syntyneitä ja siellä käytettäviä nimiä.

Lähteet

- AINIALA, TERHI 1997: *Muuttuva paikannimistö*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 667. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 2001: Paikannimistön keruun tavoitteet ja tulokset. – Kaija Mallat, Terhi Ainiala & Eero Kiviniemi (toim.), *Nimien maailmasta* s. 7–22. Kieli 14. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- 2006: Helsingin nimet. – Kaisu Juusela & Katariina Nisula (toim.), *Helsinki kieliyhteisönä* s. 100–122. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos.
- AINIALA, TERHI – LAPPALAINEN, HANNA 2010: Miten Helsingistä puhutaan. – *Virittäjä* 114 s. 71–107.
- AINIALA, TERHI – SAARELMA, MINNA – SJÖBLOM, PAULA 2008: *Nimistöntutkimuksen perusteet*. Tietolipas 221. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- AINIALA, TERHI – VUOLTEENAHO, JANI 2005: Urbaani muutos ja kaupunkilaiset identiteetit paikannimistön kuvaamina. – *Virittäjä* 109 s. 378–394.
- ALITOLPPA-NIITAMO, ANNE 2000: From the Equator to the Arctic Circle. A portrait of Somali integration and diasporic consciousness in Finland – E. M. Gozdziaik & D. J. Shandy (toim.), *Rethinking refuge and displacement. Selected papers on refugees and immigrants* s. 43–65. Arlington, VA: American Anthropological Association.
- D’AGOSTINO, MARI – PATERNOSTRO, GIUSEPPE 2009: Palermo e I suoi ”nuovi abitanti”. Mapped, nomi, forme di appropriazione urbana. Julkaisematon esitelmä Die Erforschung der Ortsnamen, Methoden und Ansätze -seminaarissa lokakuussa 2009, Bern.
- DE STEFANI, ELWYS 2009: Per un’onomastica internazionale. I nomi propri nella conversazione. – *Rivista Italiana di Onomastica* 15 s. 9–40.
- DE STEFANI, ELWYS – GAZIN, ANNE-DANIÈLE – IACOLETTI, ROBERTA 2009: Place formulations as resources for constructing identity. Caller identification in radio phone-ins. Julkaisematon esitelmä Urban place names -konferenssissa elokuussa 2009, Helsinki.
- DREW, PAUL – HERITAGE, JOHN 1992: Analyzing talk at work. An introduction. – Paul Drew & John Heritage (toim.), *Talk at work. Interaction in institutional settings* s. 3–65. Cam-

- bridge: Cambridge University Press.
- HALONEN, MIA 2005: *Mä en sit siihe sanonu mitää*. Raportit sanomatta jättämisestä ja evidentialinen partikkeli *sit(te(n))* keskustelun kertomuksissa. – *Virittäjä* 109 s. 271–298.
- 2007: Monikielinen Suomi. Maahanmuuttajataustaisten koululaisten suomen kielen taidosta. – *Nuorisotutkimus* 25 s. 33–49.
- 2009a: Islam alakoulussa. Koulu kaksisuuntaisen sopeutumisen kenttänä. – *Nuorisotutkimus* 27 s. 23–37.
- 2009b: Aineisto ja tutkija vuorovaikutuksessa. Julkaisematon esitelmä Kielitieteen päivillä 14.5.2009, Jyväskylä.
- HARINEN, PÄIVI – HONKASALO, VERONIKA – SOUTO, ANNE-MARI – SUURPÄÄ, LEENA (toim.) 2009: *Ovet auki! Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaistoimintaan osallistuminen*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisotutkimusseura.
- HEINONEN, JAANA 2008: *"Nimi kertoo kaiken"*. *Keskisuomalaisten henkilönnimiin liittyvät stereotyypit*. Pro gradu -tutkielma. Joensuun yliopisto, suomen kieli.
- Helsingin kadunnimet*. Toinen, korjattu painos. (Ensimmäinen painos 1971.) Helsingin kaupungin julkaisuja 24. Helsinki: Helsingin kaupunki 1981.
- Helsingin kadunnimet* 3. Toimittanut Jyrki Lehikoinen. Helsinki: Helsingin kaupungin nimistötoimikunta 1999.
- Helsingin kaupungin tilastollinen vuosikirja* 2009. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Helsingin ulkomaalaisväestö vuonna 2008*. http://www.hel2.fi/Tietokeskus/julkaisut/pdf/o8_11_03_Tilasto_33_Tikkanen.pdf.
- HIRSJÄRVI, SIRKKA – HURME, HELENA 2004: *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.
- HÄMEEN-ANTTILA, JAAKKO 2004: *Islamin käsikirja*. Toinen painos. Helsinki: Otava.
- ISK = HAKULINEN, AULI – VILKUNA, MARIA – KORHONEN, RIITTA – KOIVISTO, VESA – HEINONEN, TARJA RIITTA – ALHO, IRJA 2004: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- IRVINE, JUDITH T. – GAL, SUSAN 2000: Language ideology and linguistic differentiation. – Paul V. Kroskrity (toim.), *Regimes of language. Ideologies, politics, and identities* s. 35–84. Santa Fe: School of American Research Press.
- KALLIOKOSKI, JYRKI 2006: "Omaa panosta omasta vokabulaaristosta". Rap-tekstit Stadin slangin kuvina. – Kaisu Juusela & Katariina Nisula (toim.), *Helsinki kieliyhteisönä* s. 299–317. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisten kirjallisuuden laitos.
- KARBIN, TIINA 2005: Vuokki, Kolari, Mustis ja muut. *Tutkimus paikannimien käytöstä Helsingin Vuosaarella*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, suomen kieli.
- KIVINIEMI, EERO – PITKÄNEN, RITVA LIISA – ZILLIACUS, KURT 1974: *Nimistöntutkimuksen terminologia. Terminologin inom namnsforskningen*. Castrenianumin toimitteita 8. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- LEHTONEN, HEINI (tekeillä): Nuorten kielelliset resurssit ja tyylit monietnisessä Helsingissä. Väitöskirja. Helsingin yliopisto, suomen kieli.
- LIKKI, TIINA 2008: *Place and identity. Meanings of place among Somali immigrants in a Finnish neighborhood*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, sosiaalipsykologia.
- LILIUS, MUDDLE SUZANNE 1996: Puhuminen on iloa ja taitoa. – Erik Geber (toim.), *Suomen kielen kontrastiivinen opas* s. 103–133. Helsinki: Opetushallitus.
- LÖFDAHL, MARIA – WENNER, LISA 2010: Angered. En stadsdel och ett språk i förändring. – Staffan Nyström (toim.), *Namn – en spegel av samhället förr och nu* s. 52–72. Uppsala: Norstedts.

- MIETOLA, REETTA 2007: Etnografisesta haastattelusta etnografiseen analyysiin. – Sirpa Lapalainen, Pirkko Hynninen, Tarja Kankkunen, Elina Lahelma & Tarja Tolonen (toim.), *Etnografia metodologiana. Lähtökohtana koulutuksen tutkimus* s. 151–176. Tampere: Vastapaino.
- MINKKINEN, ELEKTRA (tekeillä): Somalialaistaustaisten vanhusten nimitys ja identiteetti Helsingissä. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, suomen kieli.
- MYERS, GREG 2006: 'Where are you from?' Identifying place. – *Journal of Sociolinguistics* 10 s. 320–343.
- MÄKINEN, EINI 2009: *Vuosaarella asuvien venäjänkielisten koululaisten paikannimistöä*. Kandidaatintutkielma. Helsingin yliopisto, suomen kieli.
- NIEDZELSKI, NANCY – PRESTON, DENNIS R. 2000: *Folk linguistics*. New York: Mouton de Gruyter.
- OLIN, KATRI 1993: *Rakenteellisesti tunnusmerkkiset kysymykset nimestyskeskusteluissa – pragmaattista analyysia*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, suomen kieli.
- PAUNONEN, HEIKKI 2000: *Tsennaaks Stadii, borjaaks slangii. Stadin slangin suursanakirja*. Laati neet Heikki & Marjatta Paunonen. Helsinki: WSOY.
- RAEVAARA, LIISA 2008: Youth center as a multilingual community of practice. Julkaisematon esitelmä Mediating multilingualism -konferenssissa kesäkuussa 2008, Jyväskylä.
- RASTAS, ANNA 2005a: Rasismi. – Anna Rastas, Laura Huttunen & Olli Löytty (toim.), *Suomalainen vieraskirja. Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta* s. 69–116. Tampere: Vastapaino.
- 2005b: Racialization among young people in Finland. – *Youth. Journal of Nordic Youth Research* 13 s. 147–166.
- REINSMA, RIEMER 2009: Sähköpostiviesti 19.10.2009.
- RENTENAAR, ROB 1996: Namen in Sprachaustausch. Toponymische Nachbenennung. – Ernst Eichler, Gerold Hilty, Heinrich Löffler, Hugo Steger & Ladislav Zgusta (toim.), *Namenforschung. Ein internationales Handbuch zur Onomastik – Name studies. An international handbook of onomastics – Les noms propres. Manuel international d'onomastique*. 2. Teilband s. 1013–1018. Handbücher zur Sprach- und Kommunikationswissenschaft 11, 2. Berlin: de Gruyter.
- REPONEN, ANU 2005: Helsingin venäläisväestön paikannimistö. – Terhi Ainiala (toim.), *Kaupungin nimet. Kymmenen kirjoitusta kaupunkinimistöstä* s. 151–163. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- (tekeillä): Toponymic landscape of the Helsinki Russian speakers. Väitöskirja. Helsingin yliopisto, venäjän kieli.
- RUUSUVUORI, JOHANNA – NIKANDER, PIRJO – HYVÄRINEN MATTI (toim.) 2010: *Haastattelun analyysi*. Tampere: Vastapaino.
- RUUSUVUORI, JOHANNA – TIITTULA, LIISA 2005: Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. – Johanna Ruusuvuori & Liisa Tiittula (toim.), *Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus* s. 22–56. Tampere: Vastapaino.
- SAID, EDWARD W. 2007 [2003]: Mikään ei tapahdu eristyksissä. Esipuhe Orientalism-teoksen 2003 painokseen. Suomentanut Joel Kuortti. – Joel Kuortti, Mikko Lehtonen & Olli Löytty (toim.), *Kolonialismin jäljet. Keskustat, periferiat ja Suomi* s. 27–38. Helsinki: Gaudeamus.
- SANDNES, BERIT 2009: Sähköpostiviesti 20.10.2009.
- TIITTULA, LIISA – RUUSUVUORI, JOHANNA 2005: Johdanto. – Johanna Ruusuvuori & Liisa Tiittula (toim.), *Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus* s. 9–21. Tampere: Vastapaino.
- TOLONEN, TARJA – PALMU, TARJA 2007: Etnografia, haastattelu ja (valta)positiot. – Sirpa

- Lappalainen, Pirkko Hynninen, Tarja Kankkunen, Elina Lahelma & Tarja Tolonen (toim.), *Etnografia metodologiana. Lähtökohtana koulutuksen tutkimus* s. 89–112. Tampere: Vastapaino.
- VAAATTOVAARA, JOHANNA 2009: ”Meän tapa puhua”. *Tornionlaakso pellolaisnuorten subjektiivisena paikkana ja murrealueena*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1224. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- VIDBERG, MARIA 2009: Finskt inflytande på ortnamnsbruket hos svenskspråkiga namnbrukare i Helsingfors. – Leila Mattfolk & Terhi Ainiala (toim.), *Namn och kulturella kontakter. Handlingar från NORNA:s 37 symposium i Hapsal 22–25 maj 2008*. Norna-rapporter 85. Helsingfors: Forskningscentralen för de inhemska språken.
- VIRTANEN, HANNA – VILKAMA, KATJA 2008: Somalien asuminen pääkaupunkiseudulla. – Tuomas Martikainen, Tuula Sakaranaho & Marko Juntunen (toim.), *Islam Suomessa. Muslimit arjessa, mediassa ja yhteiskunnassa* s. 132–156. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- VUOLTEENAHO, JANI – AINIALA, TERHI – WIHURI, ELINA 2007: Asuntosäästäjien Tapiolasta Helsingin East Endiksi. Kaava- ja taloyhtiönimistö Vuosaaren kasvun vuosikymmeninä. – *Yhdyskuntasuunnittelu* 4/2007 s. 7–29.
- WESTINEN, ELINA 2007: ”Buuzzia, budia ja hyvää ghettobotya”. *The construction of hip hop identities in Finnish rap lyrics through English and language mixing*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston kielten laitos. https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18529/URN_NBN_fi_jyu-200801251100.pdf.
- (tekeillä): Language variation in Finnish rap lyrics. Väitöskirja. Jyväskylän yliopiston kielten laitos.
- YLI-VAKKURI, VALMA 1986: *Suomen kieliopillisten muotojen toissijainen käyttö*. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 28. Turku: Turun yliopisto.
- ZILLIACUS, KURT 1980: Ortnamnsförråden vid språkgränsen i Finland. Presentation av ett forskningsprojekt. – Thorsten Andersson, Eva Brylla & Allan Rostvik (toim.), *Ortnamn och språkkontakt. Handlingar från NORNA:s sjätte symposium i Uppsala 5–7 maj 1978* s. 317–347. Norna-rapporter 17. Uppsala: Nordiska samarbetskommittén för namnforskning.

Liite 1. Litterointimerkit

Sävelkulku

Prosodisen kokonaisuuden lopussa

.	laskeva intonaatio
,	tasainen intonaatio
?	nouseva intonaatio

Prosodisen kokonaisuuden sisällä

↑	sävelkorkeuden nousu
↓	sävelkorkeuden lasku
<u>just</u>	(alleviivaus) painotus

Päällekkäisyys ja tauot

[päällekkäispuhunnan alku
---	--------------------------

]]	päällekkäispuhunnan loppu
(.)	mikrotauko: 0.2 sekuntia tai vähemmän
(0.4)	mikrotaukoa pidempi tauko; pituus ilmoitettu sekunnin kymmenesosina
=	kaksi puhunnosta liittyy toisiinsa tauotta

Puhenopeus ja äänen voimakkuus

> <	(sisäänpäin osoittavat nuolet) nopeutettu jakso
< >	(ulospäin osoittavat nuolet) hidastettu jakso
e:i	(kaksoispisteet) äänteen venytys
°nyt°	ympäristöä vaimeampaa puhetta
AHA	(versaalit) äänen voimistaminen

Hengitys ja nauru

.hhh	sisäänhengitys; yksi h-kirjain vastaa 0.1 sekuntia
hhh	ulohengitys
.nii	(piste sanan edessä) sana lausuttu sisäänhengittäen
he he	naurua
j(h)oo	suluissa oleva h sanan sisällä kuvaa ulohengitystä, useimmiten kyse nauraen lausutusta sanasta

Muuta

£ £	hymyillen tuotettu sana tai jakso
# #	nariseva ääni
@ @	äänien laadun muutos
si-	(tavuviiva) sana jää kesken
s'tä	(rivinylinen pilkku) vokaalin kato
(tai)	sulkeiden sisällä epäselvästi kuultu jakso tai puhuja
(-)	sana, josta ei ole saatu selvää
(- -)	pitempi jakso, josta ei ole saatu selvää
(())	kaksoissulkeiden sisällä litteroijan kommentteja ja kuvaus ei-kielillisestä toiminnasta

Place names of Somali youths in Eastern Helsinki

The subjects of the research in this paper are Somali youths living in Eastern Helsinki. The research explores the toponymy that Somali youths use to describe their living environment, and also examines the objectives and results of the interviews conducted through the course of the research.

The material used in this research consists of five interviews with young Somalis between the ages of 12 and 17. All five interviews were conducted during 2008. These interviews took the form of focus-group in-depth interviews in which the youths discussed issues surrounding their own living environments. Supporting material includes interviews with adult Somalis and local Finnish people living in Eastern Helsinki.

This research is part of two projects supported by the Academy of Finland: "Transformation of onomastic landscape in sociolinguistically diversifying neighbourhoods of Helsinki" and "Helsinki Finnish: diversity, social identity and linguistic attitudes in an urban context". From a methodological perspective, the research primarily employs the methods of socio- and folk onomastics and interview analysis.

In general Somali youths use the same names to designate given places as Finnish people living in the same area. In addition to this, they use Somali names given to important or familiar places, and for which the local Finnish population may have no name at all. The use of this separate toponymy can be seen as reflecting the Somali youths' personality: on the one hand they identify as "regular" local residents, while at the same time expressing their Somali identity through the use of Somali-language place names. The history and use of names such as Mogadishu and Mogadishu Avenue demonstrate the extent to which the use of names and phrases from their own culture now shapes the identity of Somali youths – and the toponymy they use – in Finland today.

Using a number of concrete examples, this research examines the methodology of onomastic interviews. The interview situation and the role of the interviewer become of crucial importance when we examine what material is eventually recorded in the course of the interview. Interviewees often try to produce the kind of toponymy that they think the interviewer will value. However, the toponymy recorded using this method is genuine and in active use.

Kirjoittajien yhteystiedot (address):

Terhi Ainiala: etunimi.sukunimi@kotus.fi

Mia Halonen: etunimi.m.halonen@jyu.fi